

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Kapellestraat (Dentergem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017L25

December 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	10
1.2.6.1 Methode	10
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	10
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	10
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	10
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	11
1.3 Assessmentrapport	12
1.3.1 Ruimtelijke situering	12
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	13
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	14
1.3.2.2 Geologie	15
1.3.2.2.1 Tertiair	15
1.3.2.2.2 Quartair	16
1.3.2.3 Bodem	17
1.3.2.3.1 Bodemtypes	17
1.3.2.3.2 Bodemerosie	18
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	19
1.3.2.5 Hydrografie	22
1.3.3 Gekende archeologische waarden	23
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	23
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	23
1.3.3.1.2 Historische kaarten	24
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	26
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	30
1.4 Synthese	34

1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	34
Deel 2:	Bibliografie.....	35
Deel 3:	Bijlagen.....	36

FIGURENLIJST (2017L25)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever). Zie tevens Bijlage 1 – Geplande werken.....	9
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....	12
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	30

TABELLENLIJST (2017L25)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	13
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	26

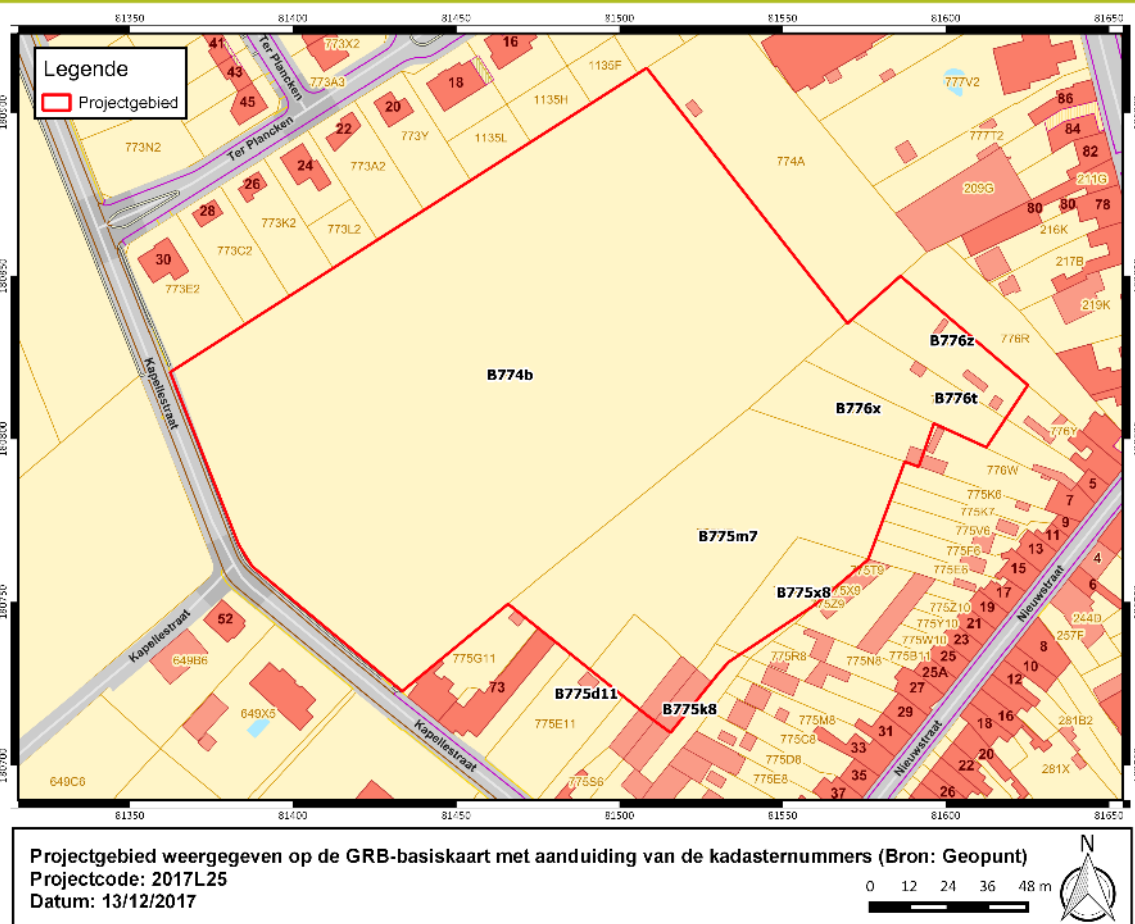
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

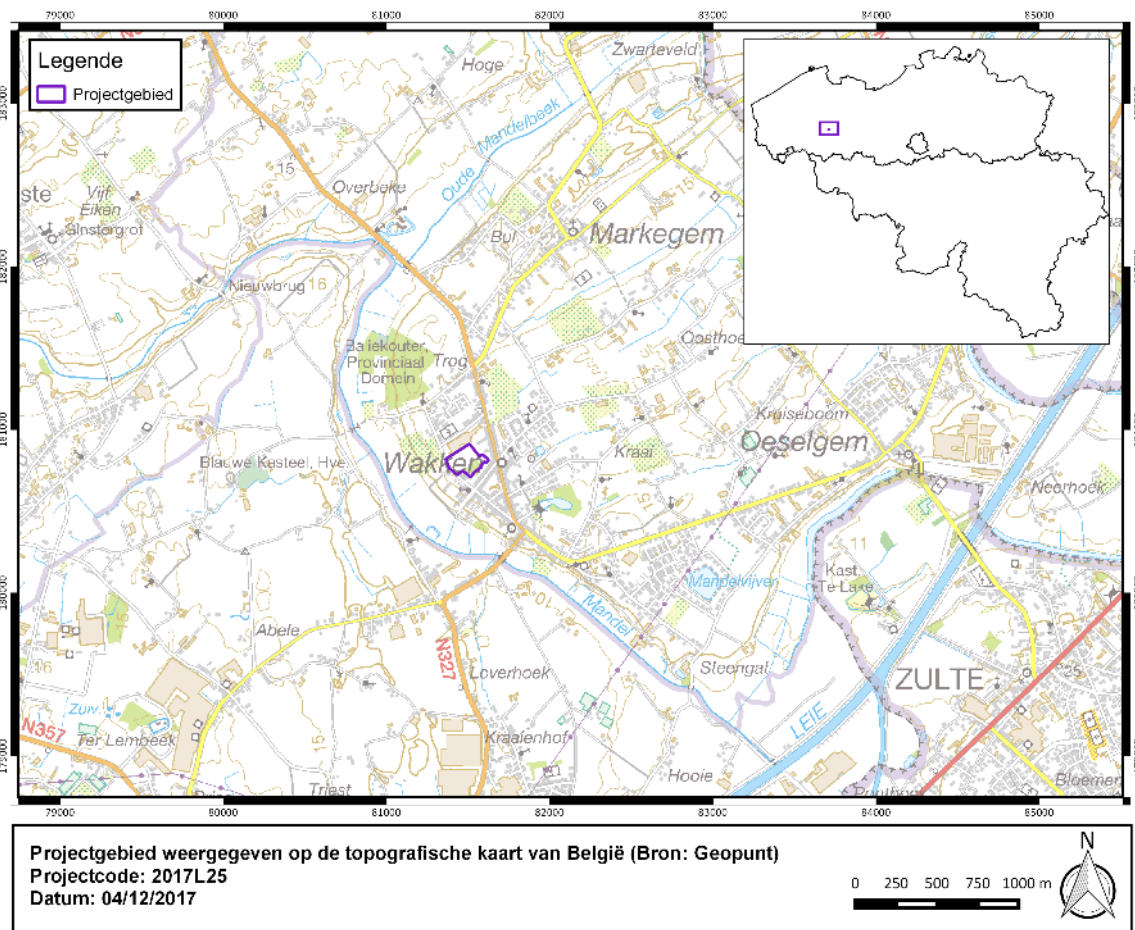
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Dentergem
	Deelgemeente	Wakken
	Postcode	8720
	Adres	Kapellestraat 73
	Toponiem	Kapellestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 81318 Y _{min} = 180690 X _{max} = 81657 Y _{max} = 180925
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Dentergem, Afdeling 4, Sectie B, nr's: 774b, 775m7, 776x, 776t, 776z, 775x8, 775d11, 775k8 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Kapellestraat Dentergem genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Kapellestraat Dentergem. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Volgens het gewestplan situeert het onderzoeksterrein zich integraal in gebied bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt en noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 2,85 hectare; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Aangezien de verkaveling in woonuitbreidingsgebied ligt en aangezien het een groot project betreft, zouden de verkavelaars de kosten voor booronderzoek en veldkartering slechts willen maken nadat ze effectief een vergunning hebben verkregen zodat er op voorhand geen onnodige kosten zouden worden uitgevoerd.

De bomen in het zuidoosten van het plangebied dienen bovendien gerooid te worden alvorens het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd kan worden.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Kapellestraat Dentergem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant een verkaveling over een oppervlakte van 2,85 hectare ter hoogte van de Kapellestraat te Dentergem. De verkaveling betreft een ruim aantal loten met bijhorende wegenis, groenzone, buffer, pleingeheel en parkeergelegenheid. Er kan uitgegaan worden van een integrale versterking over het volledige terrein.

Figuur 3: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever). Zie tevens Bijlage 1 – Geplande werken.

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Sanderuskaart, 1641
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid. Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

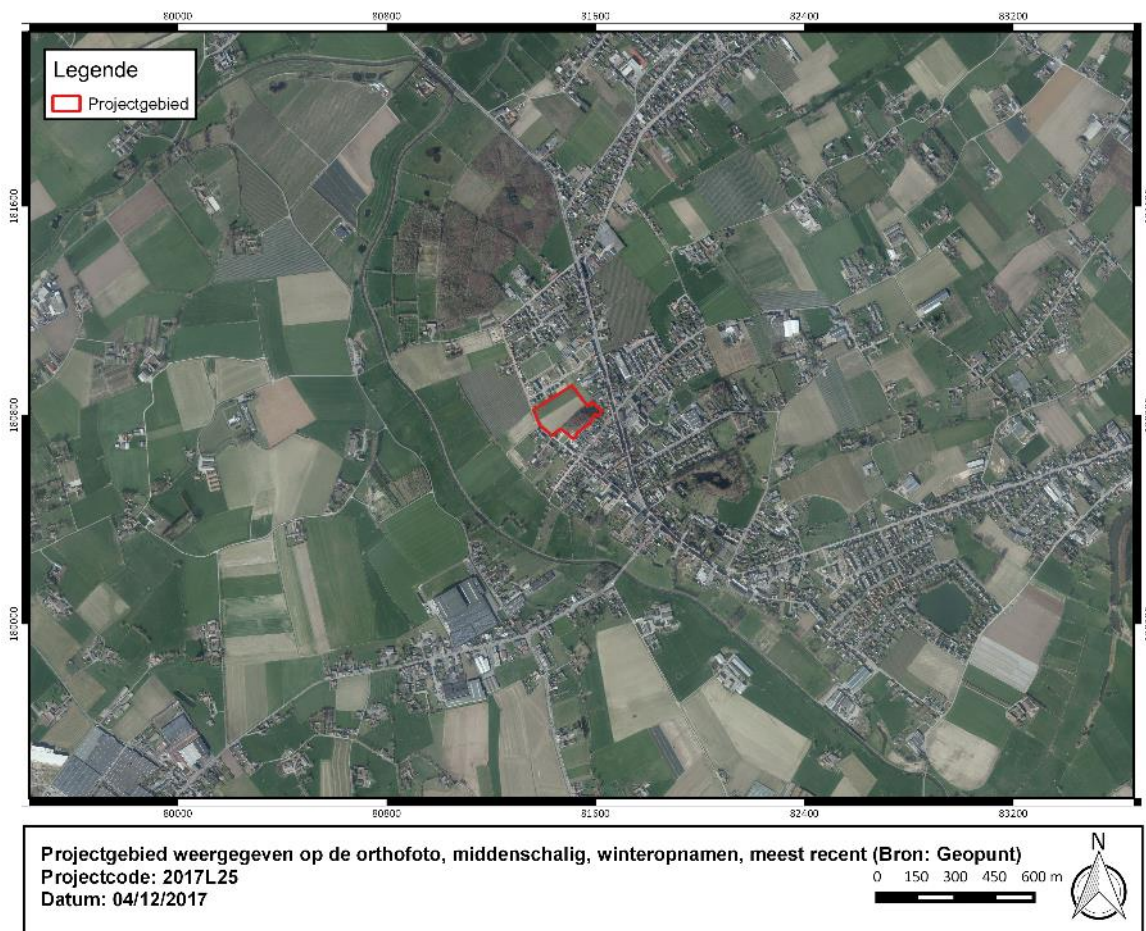
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem. Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Wakken, deelgemeente van Dentergem, in de provincie West-Vlaanderen. Wakken grenst ten noorden aan de deelgemeente Markegem, ten noordoosten aan de gemeente Gottem, ten oosten aan de deelgemeenten Oeselgem en Olsene en ten zuiden en ten westen aan Sint-Baafs-Vijve (Wielsbeke).

Het onderzoeksterrein is omgeven door bebouwing langs de straat Ter Plancken ten zuiden, bebouwing langs de Markegemstraat ten oosten, bebouwing langs de Nieuwstraat ten noorden en de Kapellestraat ten westen. De dorpskern van Wakken situeert zich ca. 400 meter ten zuidoosten.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

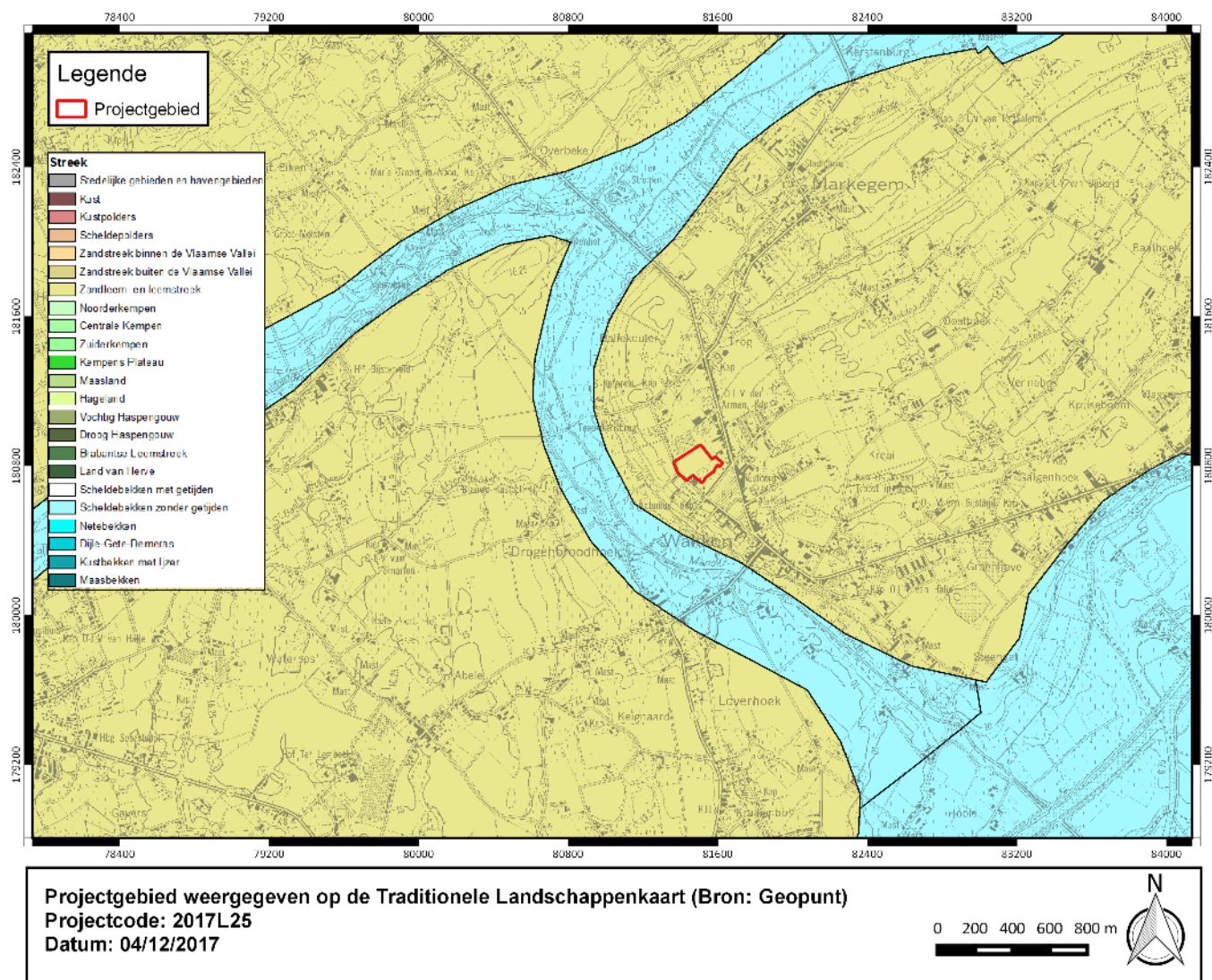
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 6: fluviatiele afzetting/fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	Pcc(h), Sbc
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte ca. 17 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Benedenleie) Waterlopen: Mandel, Scheldeputbeek, Leie

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

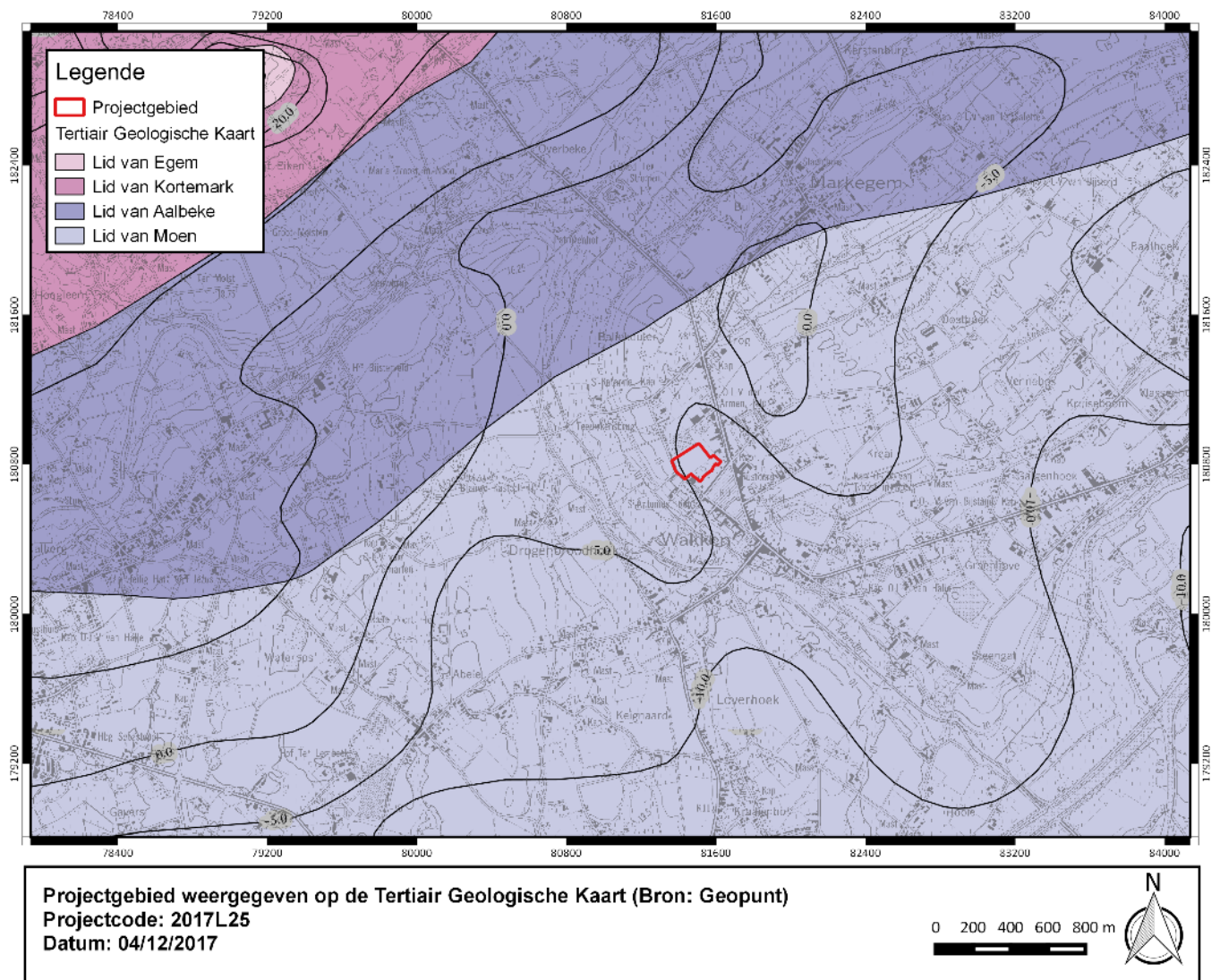
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

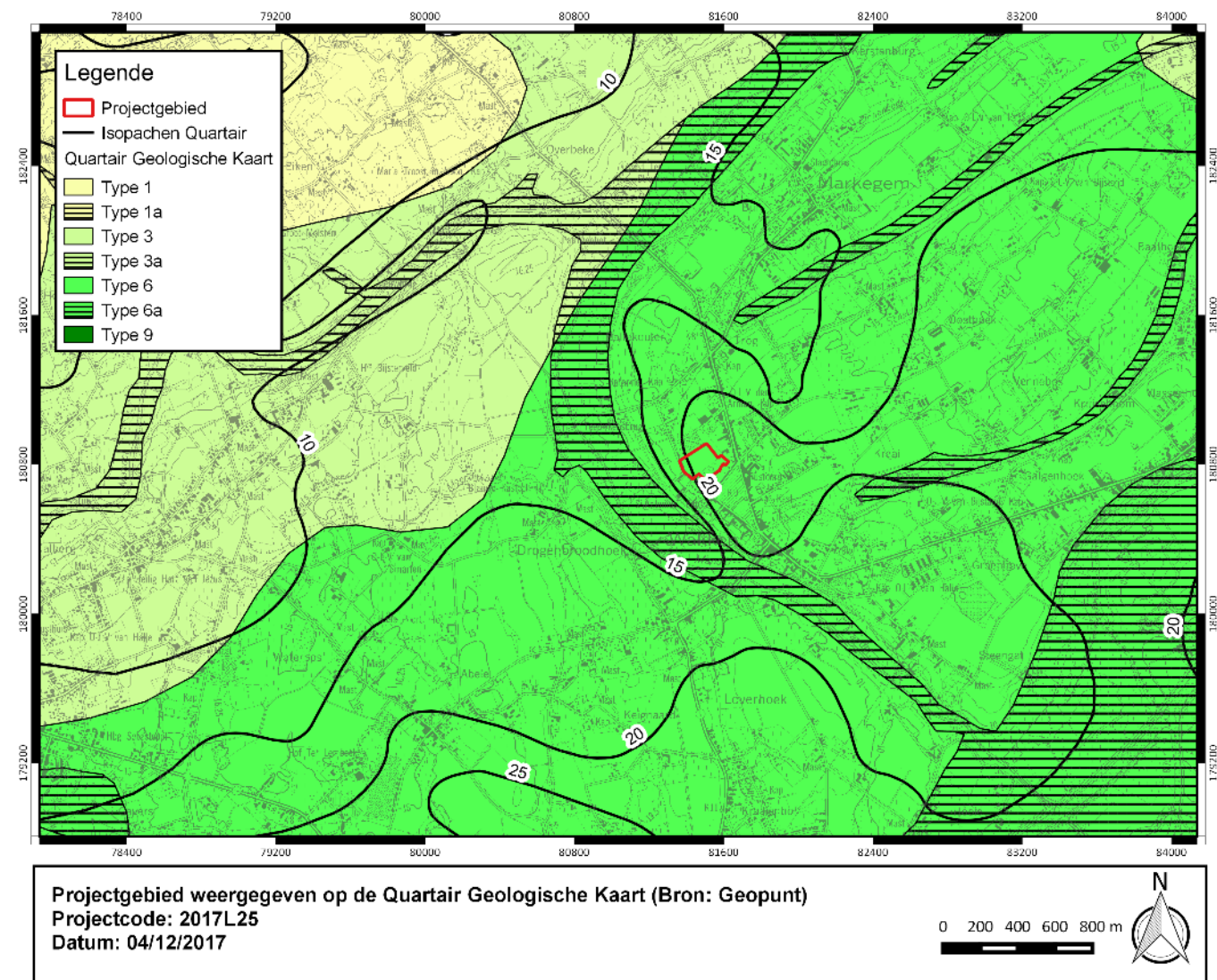
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 6**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn.

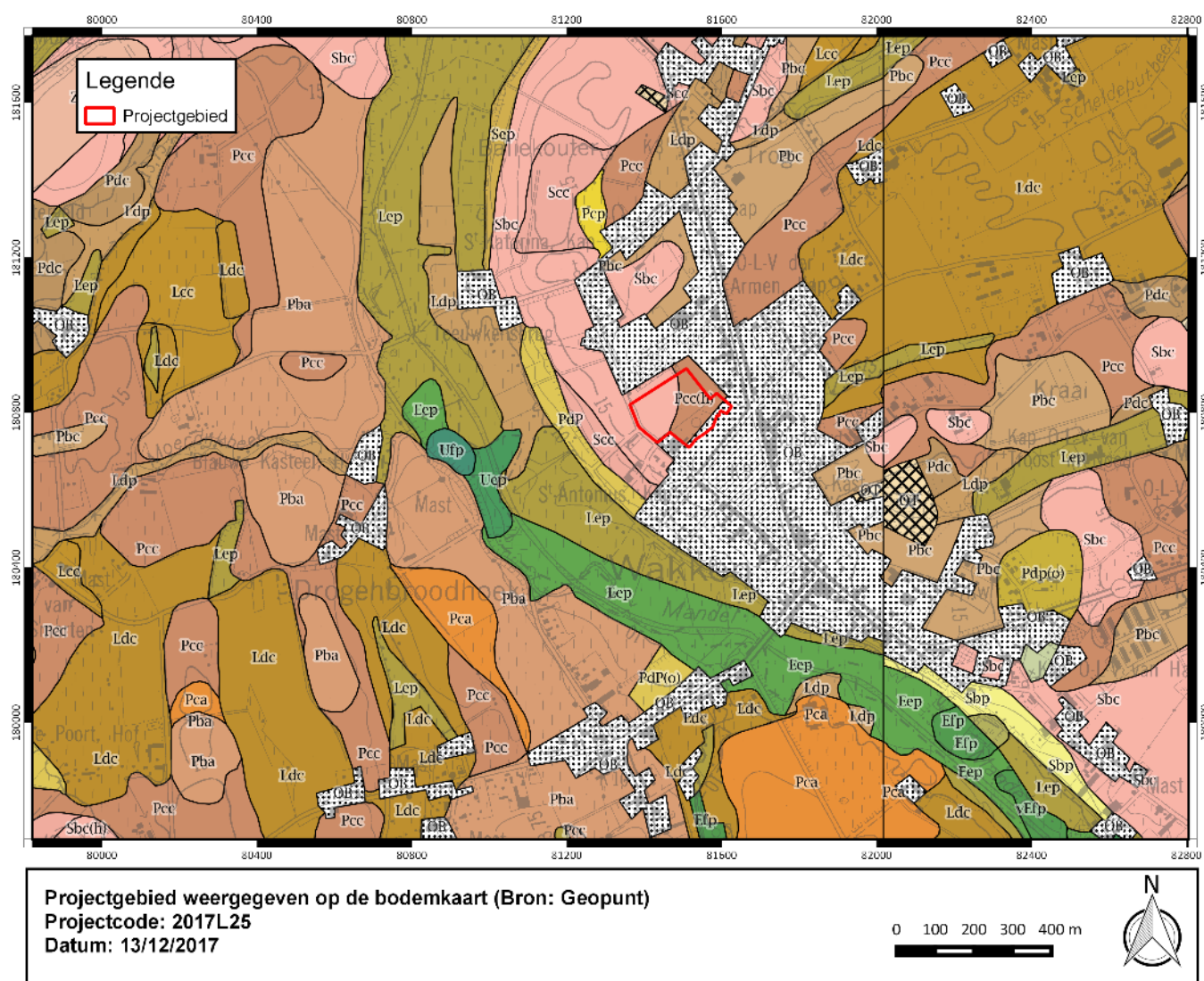
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **Pcc(h)** is een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlechte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodem heeft een 25-30 cm dikke grijsbruine bouwvoor en is goed humeus. Door in cultuurname is een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap waaronder een bruingle overgangshorizont voorkomt van 20-30 cm dik. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiair onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen.

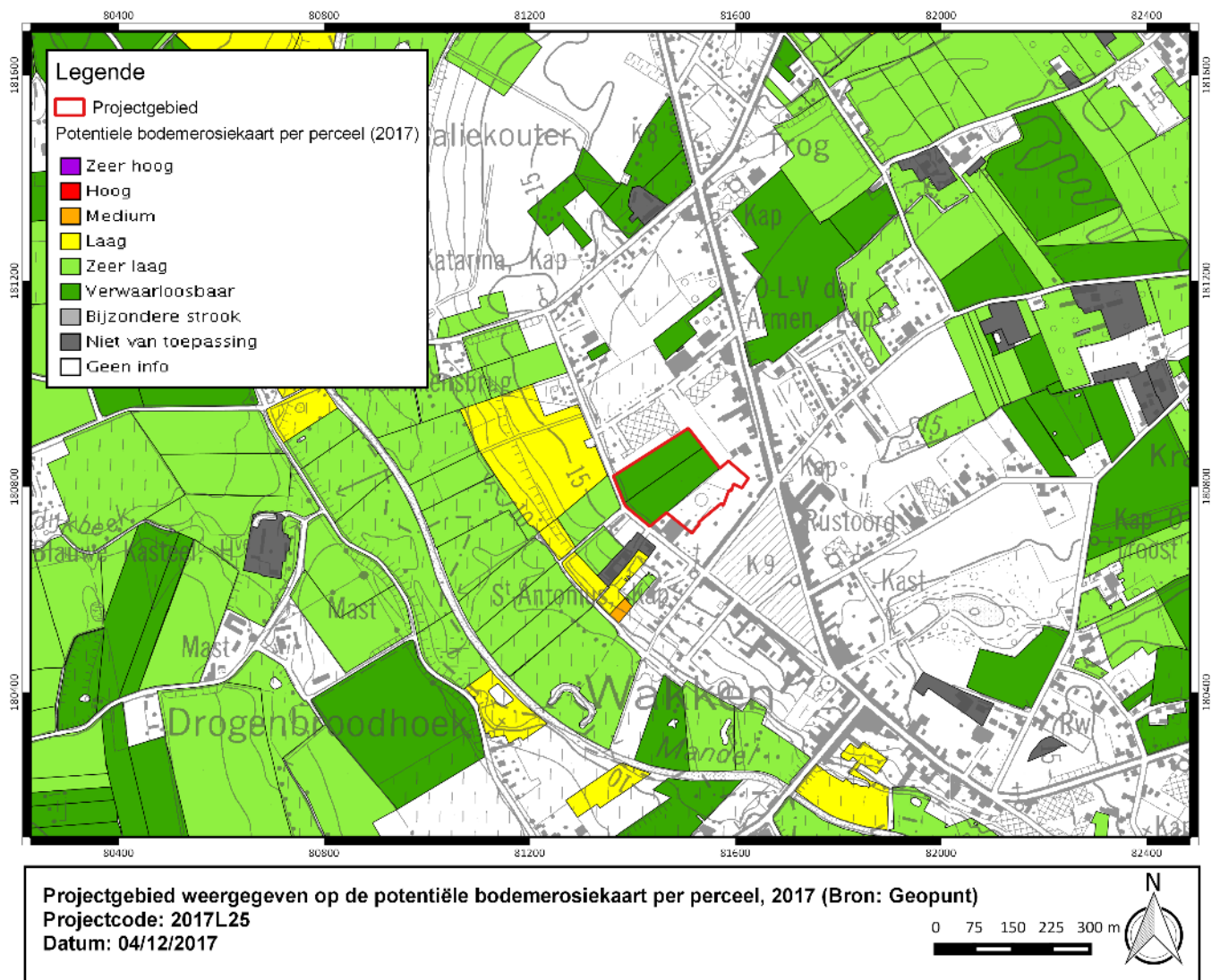
Het bodemtype **Sbc** is een droge lemig zandbodem met sterk gevlechte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is ca. 25 cm dik en donker grijsbruin. De textuur B is gedeeltelijk opgelost en er komen veelal ijzerconcreties voor (Prepodzol). Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

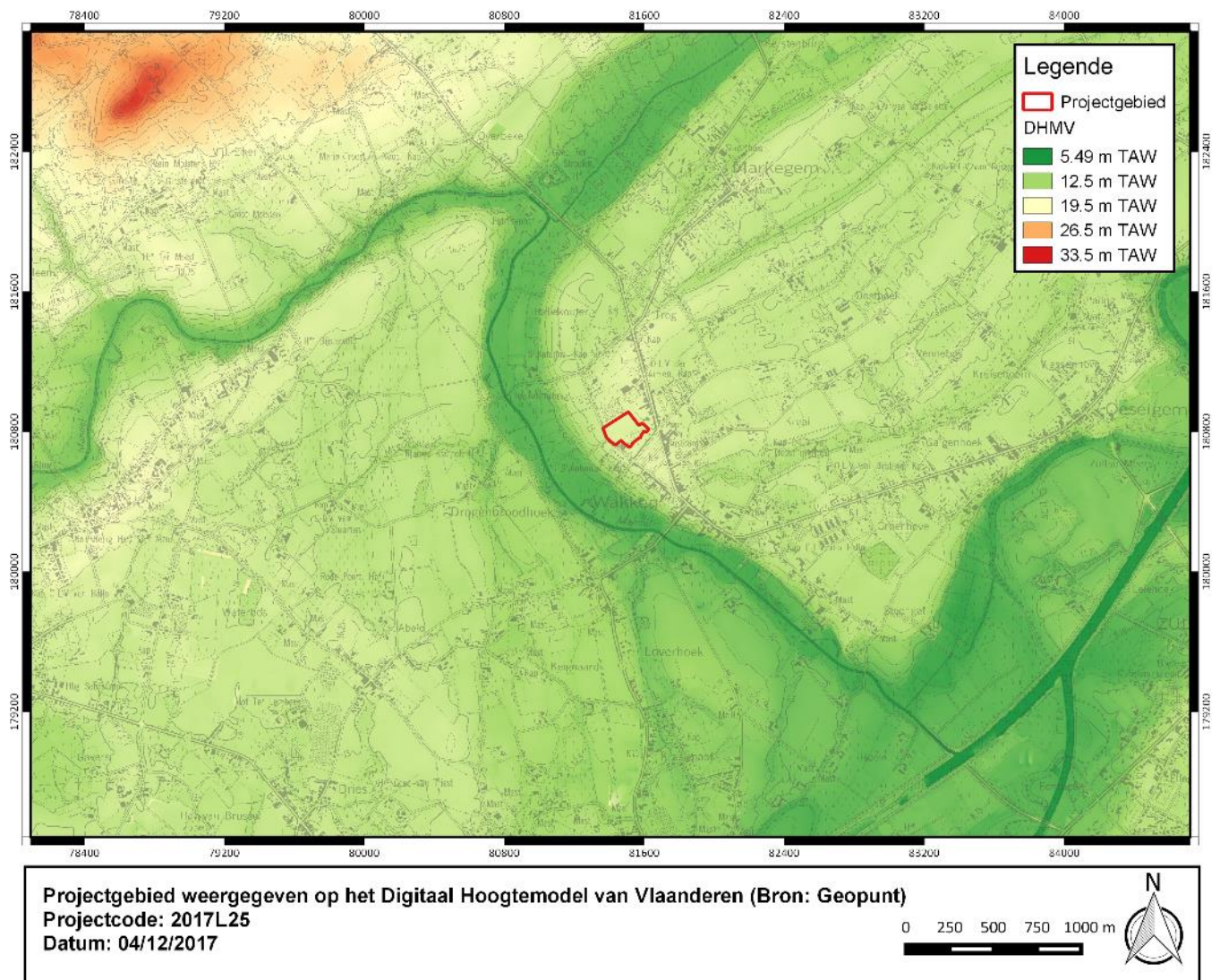
De potentiële bodemerosie van het noordelijke deel is verwaarloosbaar. Er kan verondersteld worden dat het zuidelijke deel tevens een verwaarloosbare potentiële bodemerosie zal hebben.

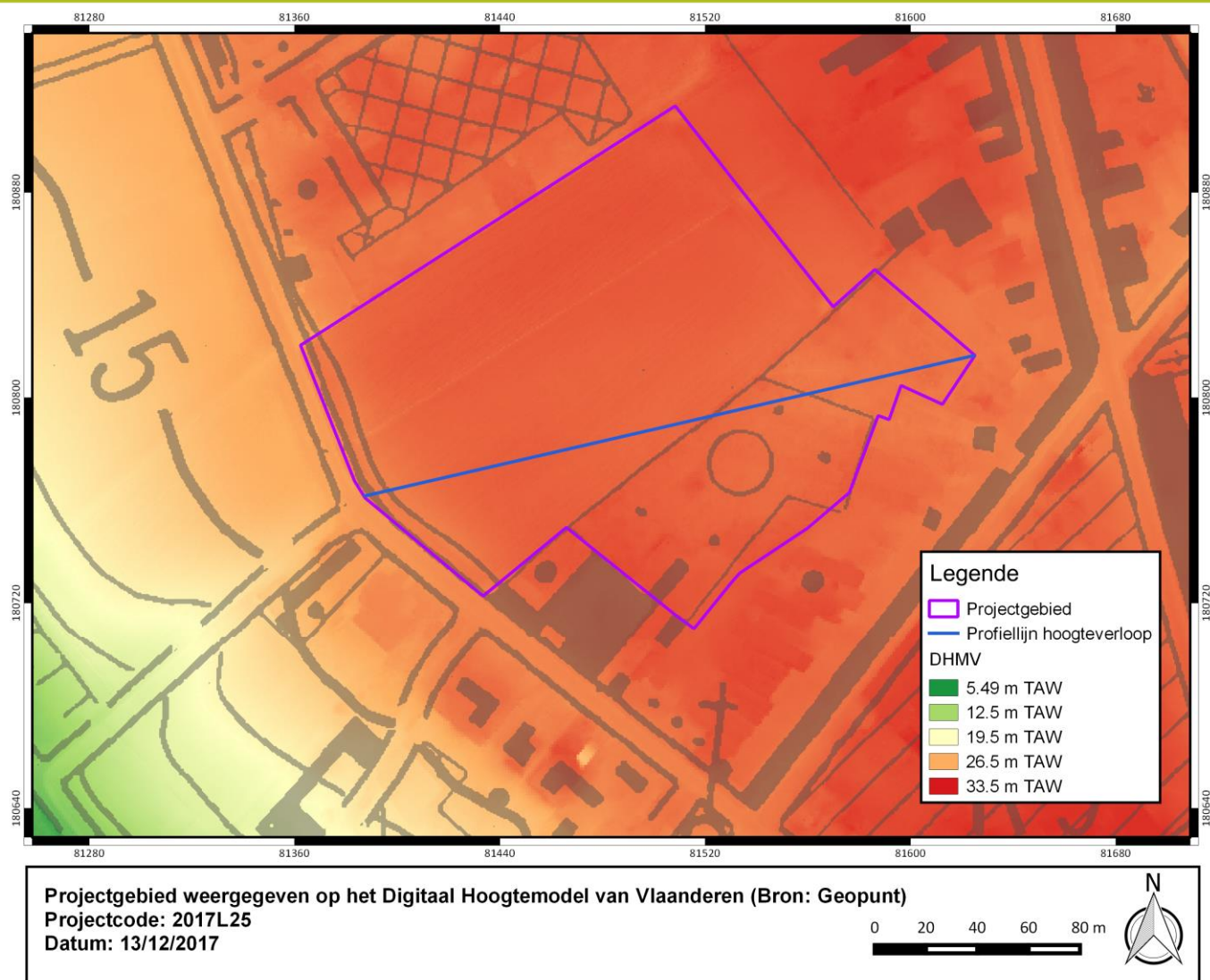
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

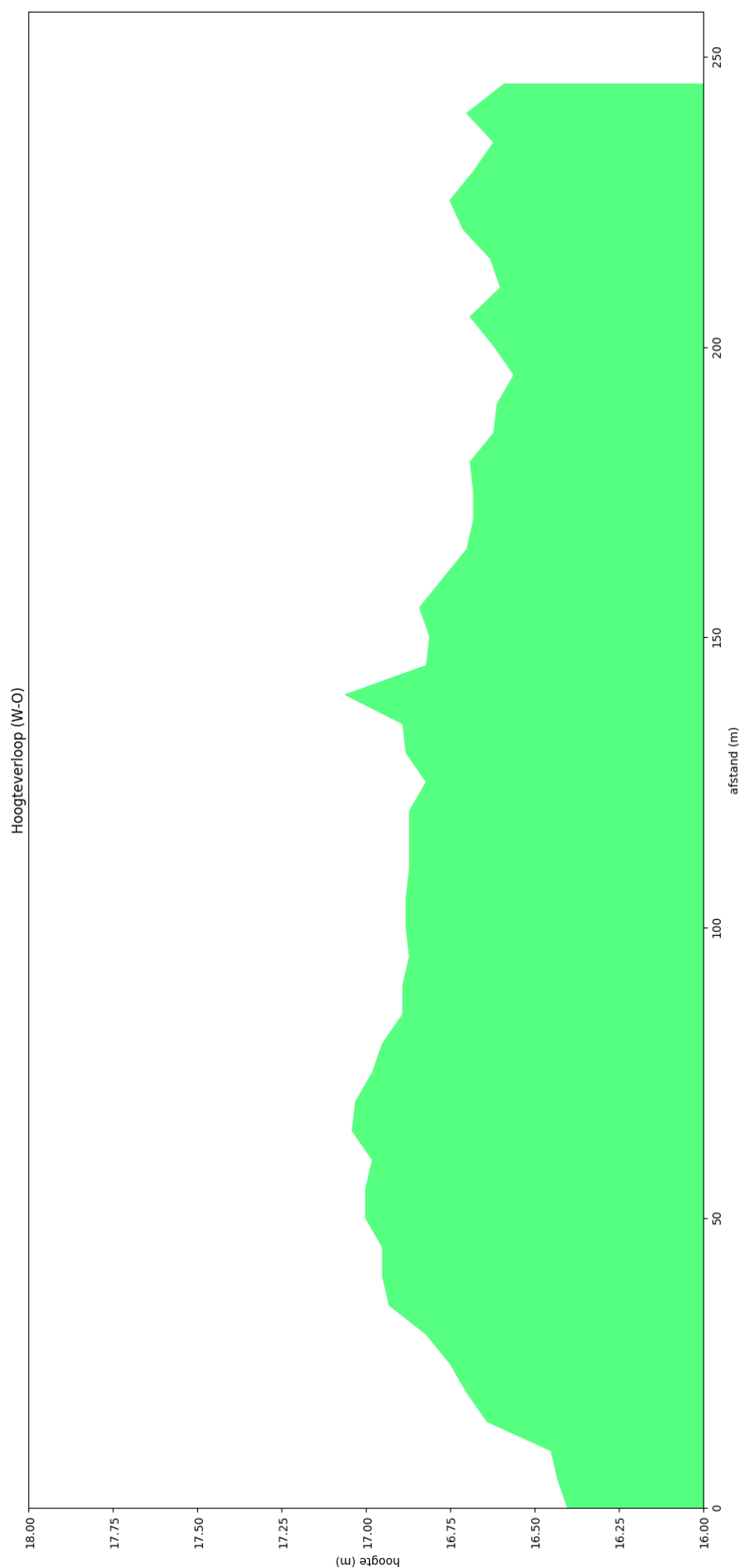
Het projectgebied is gelegen op de rand met de alluviale vallei ten westen. De hoogte bedraagt ca. 17 m TAW en het projectgebied kent een vlak verloop.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

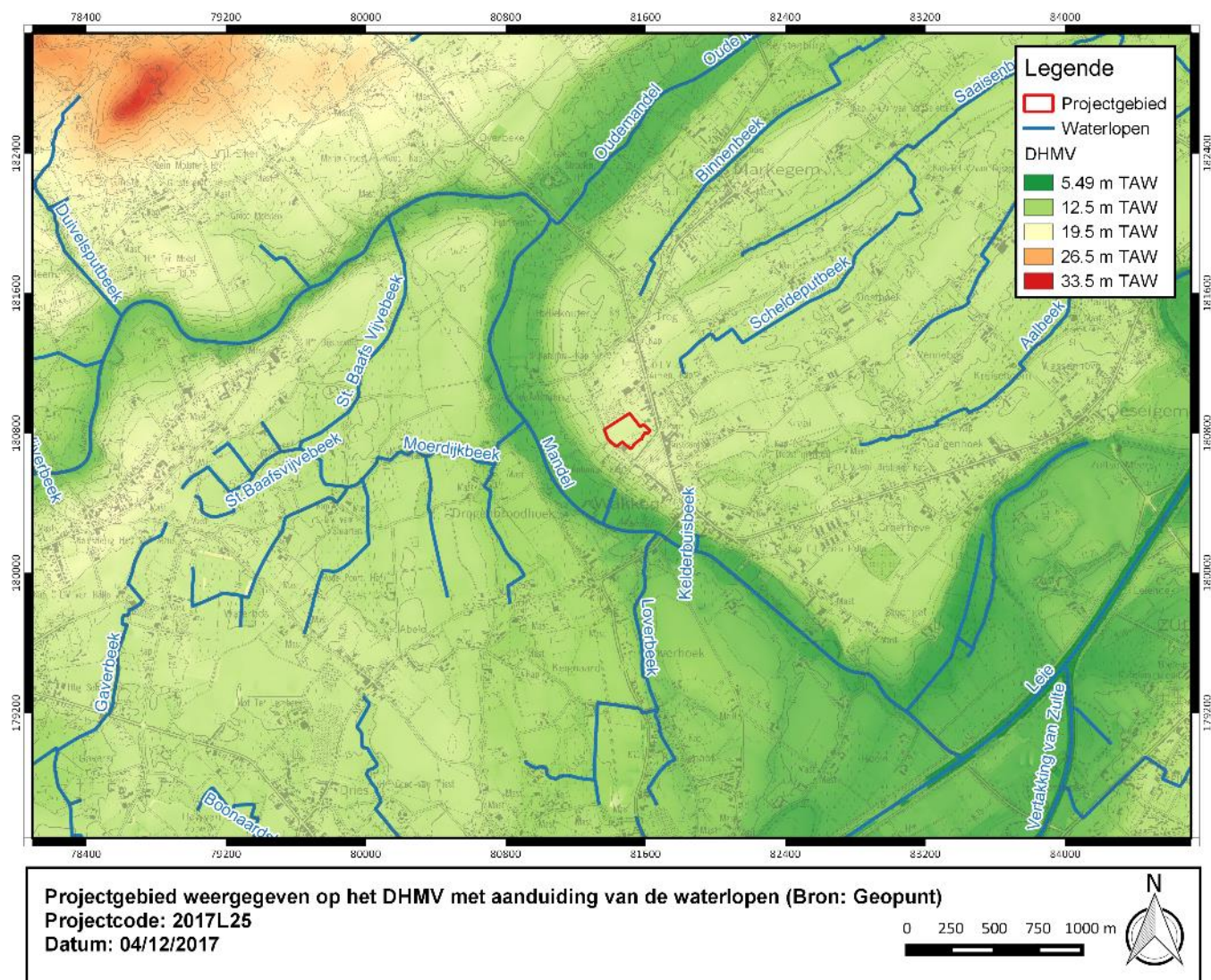
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Leiebekken (deelbekken: Benedenleie). Ten westen stroomt de Mandel in een duidelijke alluviale vallei. In het oosten is de Scheldeputbeek aanwezig en naar het zuidoosten toe stroomt de Leie.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Gekende waarden in de ruime omgeving aangaande de oudste bewoning betreffen tal van silexvondsten gerecupereerd bij veldprospecties langsheen het alluvium van de Leie, meerdere kilometers naar het noordwesten. De aanwezigheid van een oude heerbaan (Vijvestraat) wijst op de mogelijkheid van een Romeinse vestiging, doch dit staat geenszins vast.

De oudste vermelding van Wakken is als 'Wackinis' en gaat terug tot 791. Landbouwontginningen van de eerste bewoners zijn mogelijk te identificeren met kouterarealen, waarbij zich op hoge en droge plateaugronden tussen de 7de en 12de eeuw kouters ontwikkelen. Hun bestaan wordt enigszins bevestigd door een aantal koutertoponiemen als 'Molenkouter', 'Galgekouter' en 'Baliekouter'. Door het gemeenschappelijke gebruik heeft het landschap mogelijk reeds vroeg een open karakter verkregen. Mogelijk was er oudere bewoning langs de rivieren maar was men door overstromingen in het gebied van Leie en Schelde genoodzaakt zich hogerop te vestigen, ter hoogte van de huidige marktplaats. De driehoekige structuur van het marktplein wijst in de richting van een Frankische nederzetting. De oudste vermelding van een kerk gaat terug tot 791. Wakken is één van de oudste parochies van West-Vlaanderen. Tijdens het Ancien Regime ressorteert Wakken onder de Kasselrij Kortrijk die is opgesplitst in vijf roedes. Samen met 18 andere parochies is wakken onderverdeeld in de Roede van Tielt.

In 1507 komt de heerlijkheid in handen van de Bourgondiërs, die er relatieve welvaart brengen en Wakken omvormen tot een prinselijke residentie met grote hofhouding. Antoon II bouwt het kasteel uit tot een riant paleis met vijvers en tuinen. Verschillende dreven leiden naar het kasteel, op het huidige grondgebied van Wakken nog herkenbaar als de Kapellestraat, Ommegangstraat, Markegemstraat, Oostdreef en Kraaistraat. In 1556 wordt Wakken vereerd met een bezoek van Karel V, die Wakken marktrecht bezorgt. Deze wekelijkse markt maakt van Wakken een belangrijk economisch centrum, wat weerspiegelt wordt in een demografische verdubbeling tussen 1469 en 1571.

Wakken krijgt het zwaar te verduren gedurende de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Tijdens de Negenjarige Oorlog verblijft de artillerie van het Franse leger een tijd lang in Wakken. Gedurende de 18de eeuw stijgt het bevolkingscijfer opnieuw.

De industriële activiteit neemt in de loop van de 19de eeuw toe. Enkele bedrijven vestigen zich in Wakken. O.m. en zeepziederij in de Mandelstraat 19 en Molenstraat, langs de Markegemstraat de stoomvlasfabriek (nr. 139) van de familie Vanhaesebrouck met bijhorende directeurswoning (nr. 150) en weverij (nr. 116), in de Molenstraat een blauwselfabriek (nr. 21). Langs de Kraaistraat wordt op het terrein van het huis nrs. 25-27 een ast in gebruik genomen, aan de Oostdreef staat een stoomvlaszwingelarij (nrs. 24-26A). Vooral de verwerking van vlas en linnen langs de Mandel en de Leie is een belangrijke bron van werkgelegenheid, velen zijn werkzaam als spinner of wever. Op het einde van de huidige Roterijstraat liggen langs de Mandel rootputten. Van groot belang ook is de seizoenarbeid in Noord-Frankrijk, vooral in de steenbakkerijen en landbouw.

De Eerste Wereldoorlog laat in Wakken sporen na. Op 14 oktober 1914 aankomst en bezetting van de Duitsers. Op 18-19 oktober 1918 trekken de Duitsers zich terug waarbij de brug over de Mandel wordt opgeblazen. De volgende dagen worden door Duitse beschietingen bijna alle huizen beschadigd, het dak en portaal van de kerk worden geraakt, ook de schandpaal loopt beschadigingen op. Na nog een

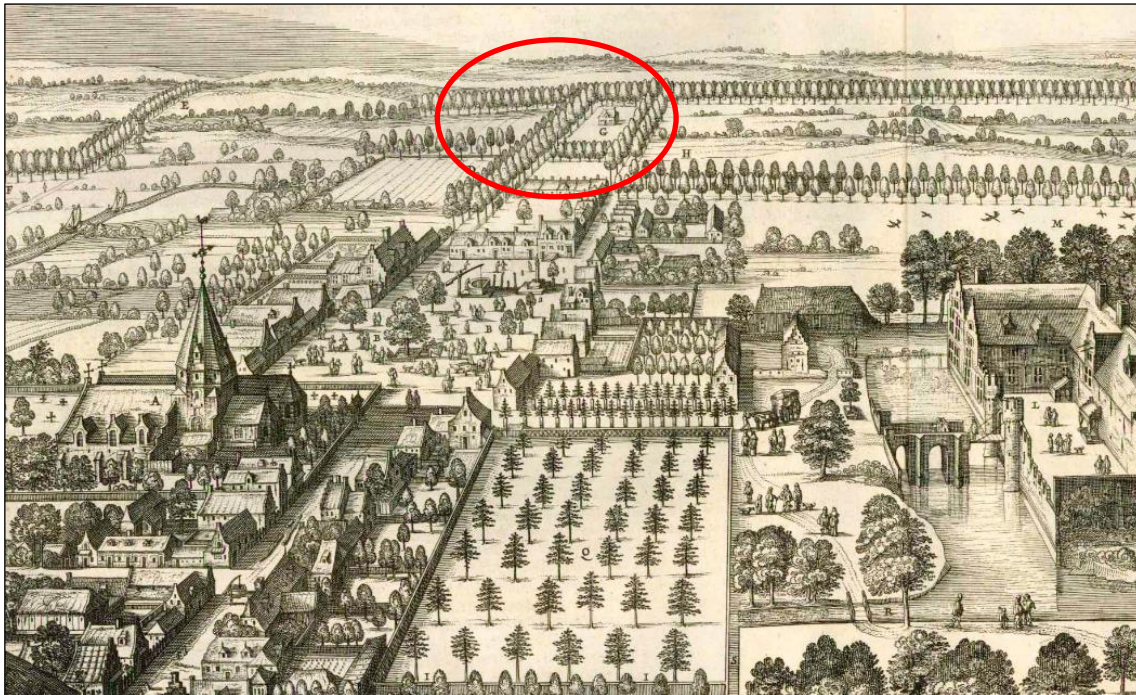
beschieting met gasbommen op 23 oktober trekken de Duisters zich op 28 oktober verder terug. De bevrijding door de Amerikanen is op 30 oktober 1918¹

1.3.3.1.2 Historische kaarten

De afbeelding van Wakken in de Flandria Illustrata geeft het dorp weer als een dorpskern met omliggende landerijen. Centraal staat het kasteel met omwalling omgeven door hovingen en vijvers. In het noorden liggen weilanden en akkers afgezoomd met bomenrijen, wat wijst op het ruraal bodemgebruik ter hoogte van het onderzoeksterrein gedurende de 17de eeuw.

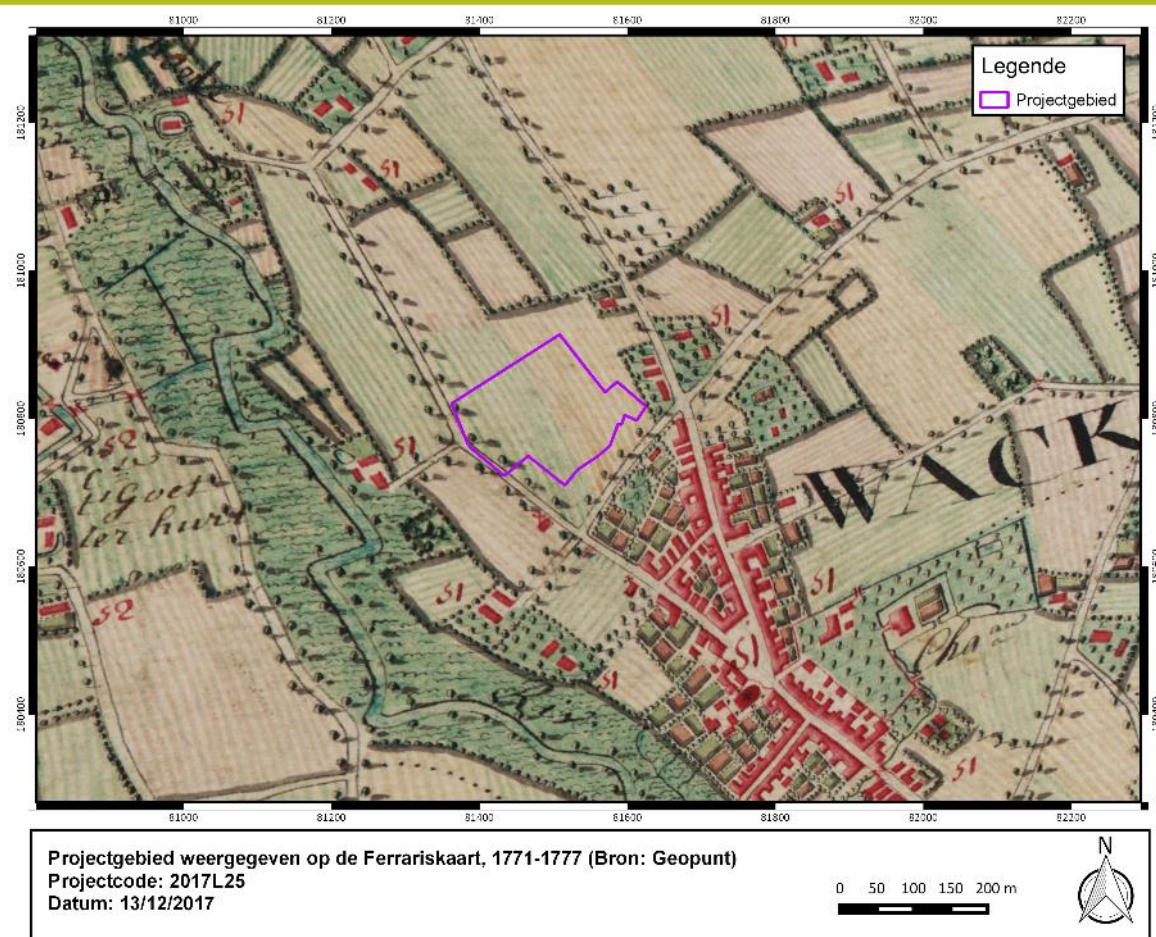
Op de Ferrariskaart is het plangebied gekarteerd als akkerland. Het stratenpatroon op de Ferrariskaart toont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. De Markegemstraat, de Nieuwstraat en de Kapellestraat zijn op de kaart weergegeven als met bomen omzoomde wegen. Ten westen van het projectgebied stroomt de Mandel. De bebouwing concentreert zich rondom de dorpskern van Wakken, ten zuiden van de onderzoeklocatie.

De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geven tevens geen bebouwing weer binnen de contouren van het plangebied.

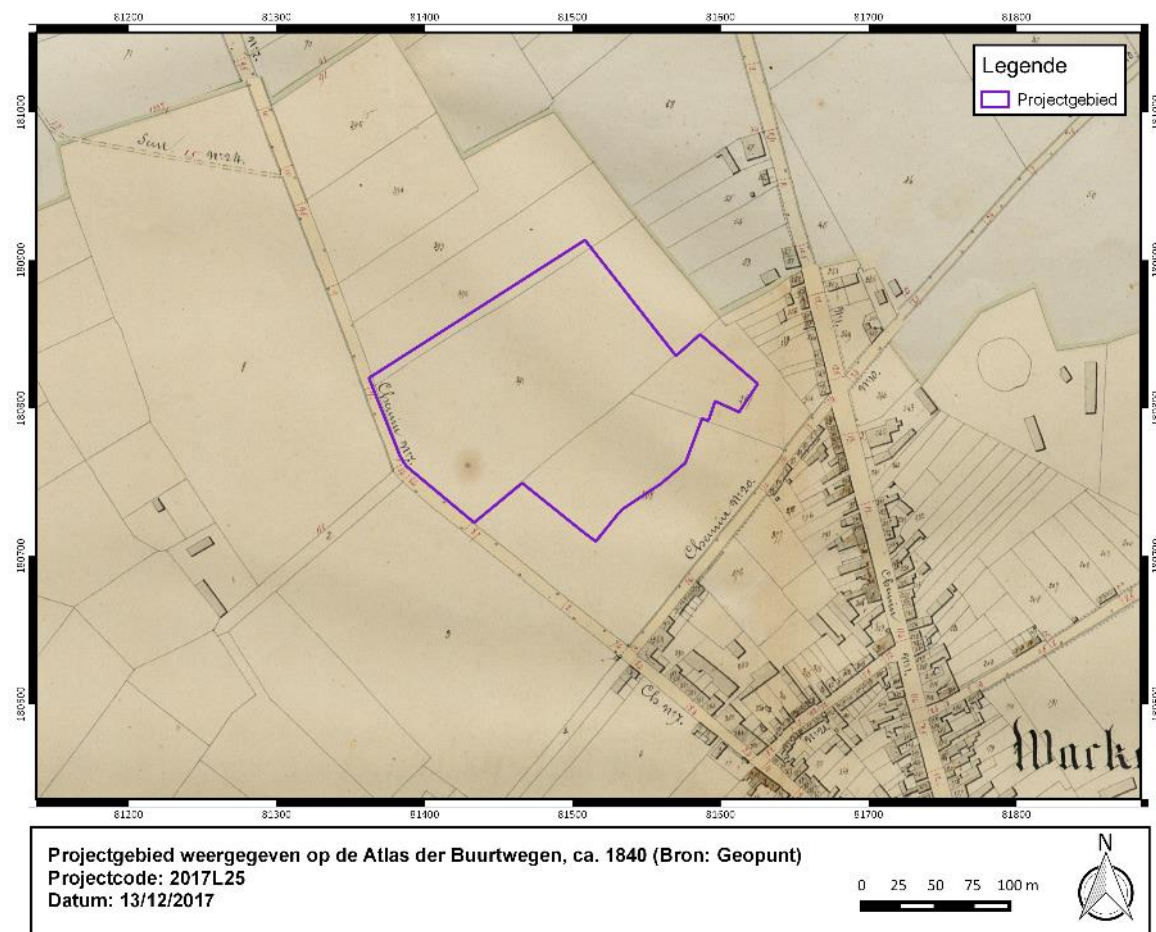

Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

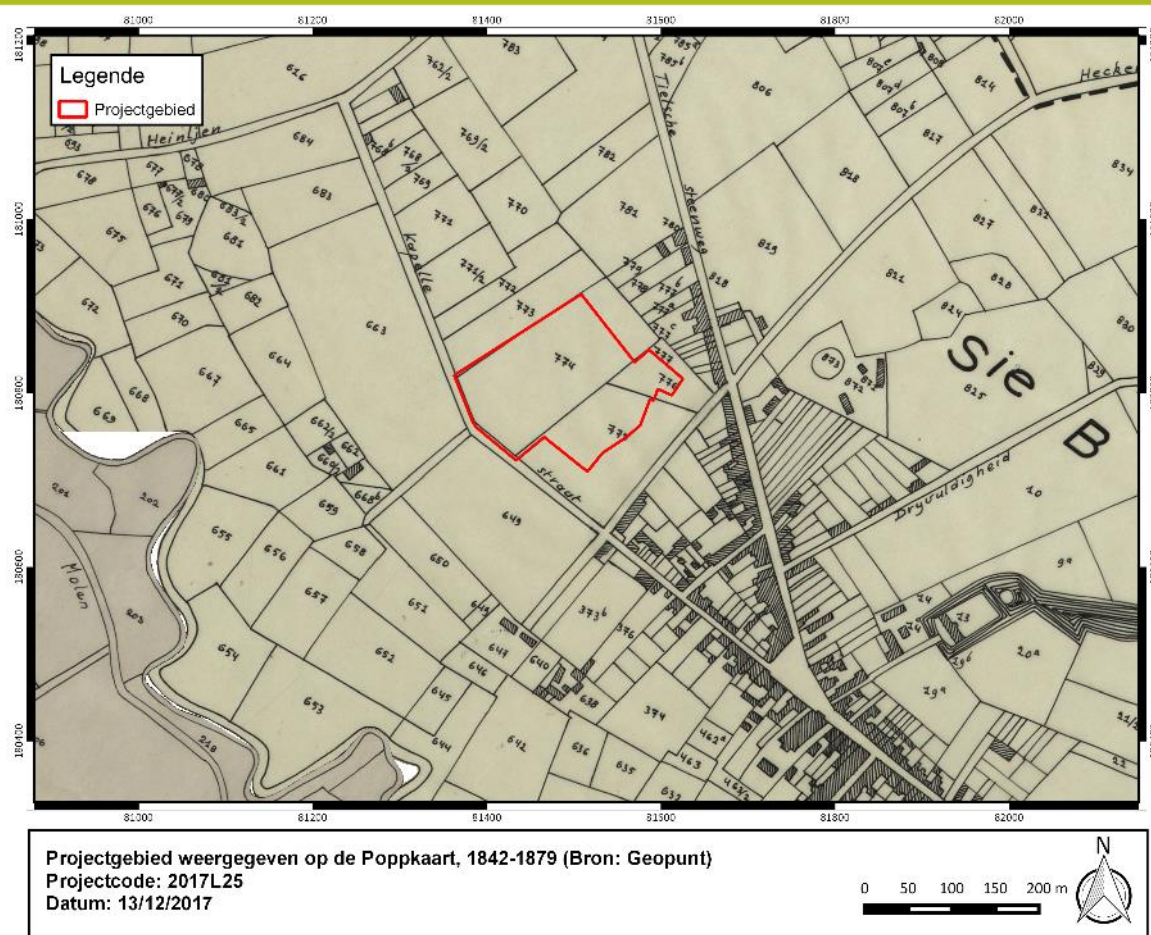
¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Wakken [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122106> (geraadpleegd op 19 december 2017).

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

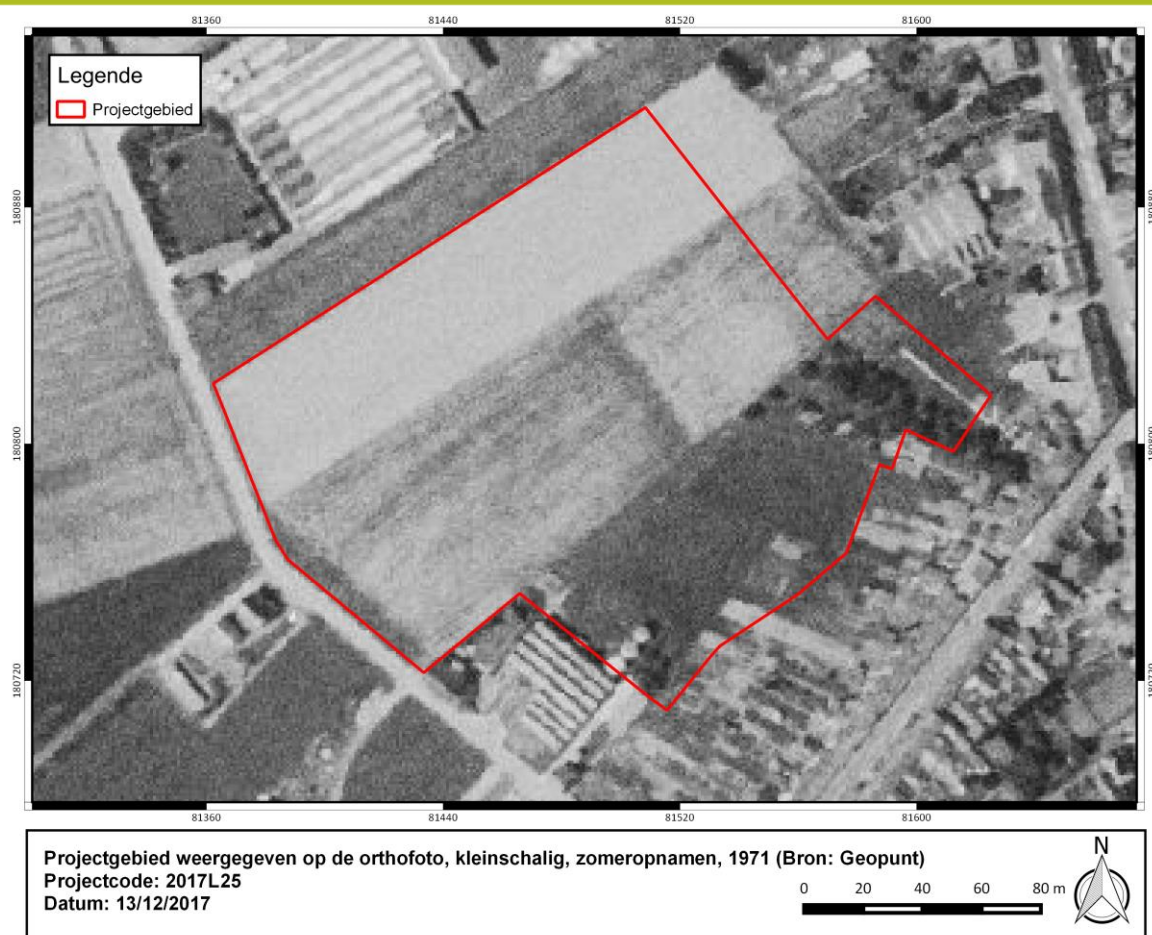
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Sanderuskaart	1641	Ruraal gebruik
Kaart van Ferraris	1771-1777	Akkerland
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Geen bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Geen bebouwing

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

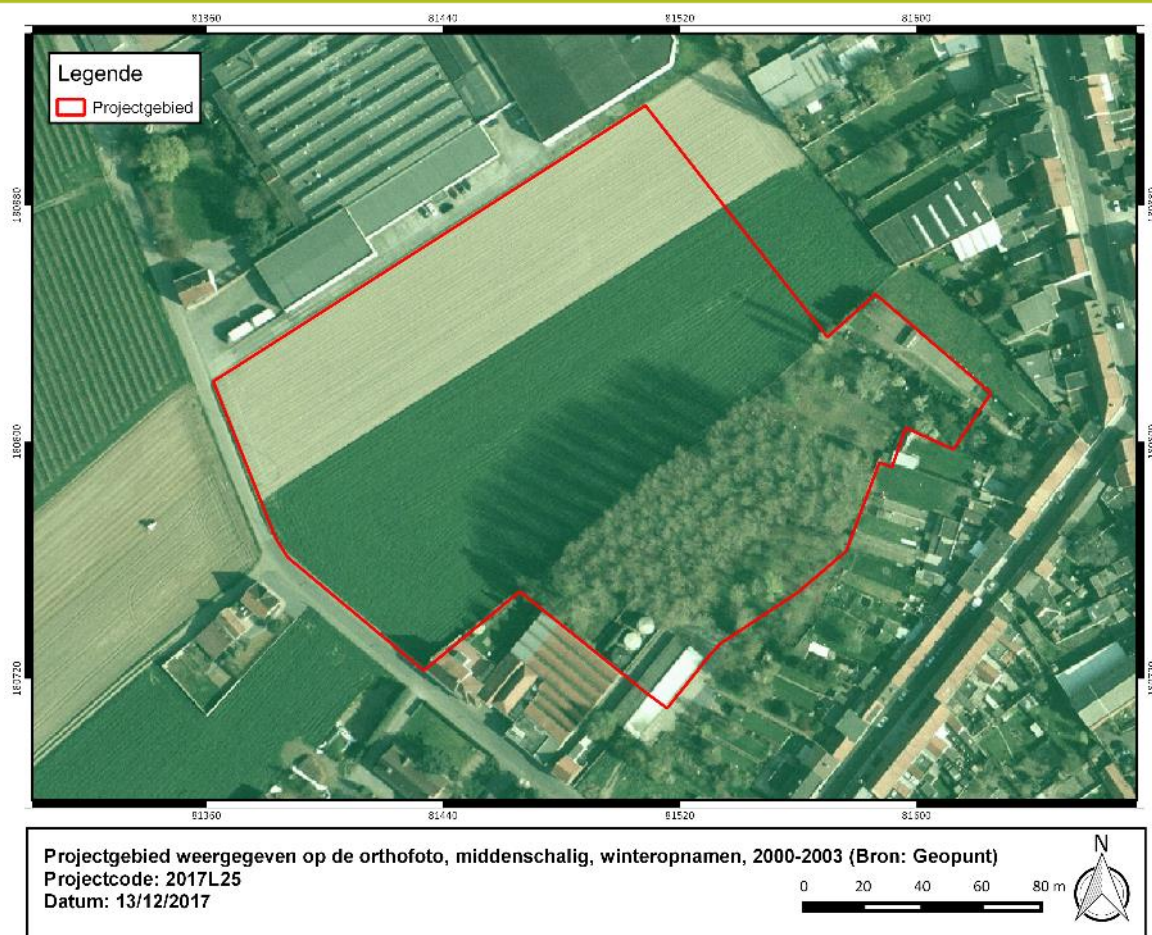
De orthofoto-sequentie toont een beperkte evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Het overgrote deel van het onderzoeksterrein is vanouds in gebruik als akkerland. Het zuidelijk deel is quasi volledig begroeid met bomen. Vanaf de orthofoto van 1979-1990 is er bebouwing waarneembaar in het uiterst zuidelijk deel van het onderzoeksterrein (ca. 260 m²). Het betreft twee garagestructuren die niet onderkelderd zijn. Ten westen van deze garages is er een verharding aanwezig van ca. 650 m². Daarnaast zijn er in het noordoostelijk deel verspreid kleine bouwstructuren waarneembaar, die tevens niet onderkelderd zijn.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

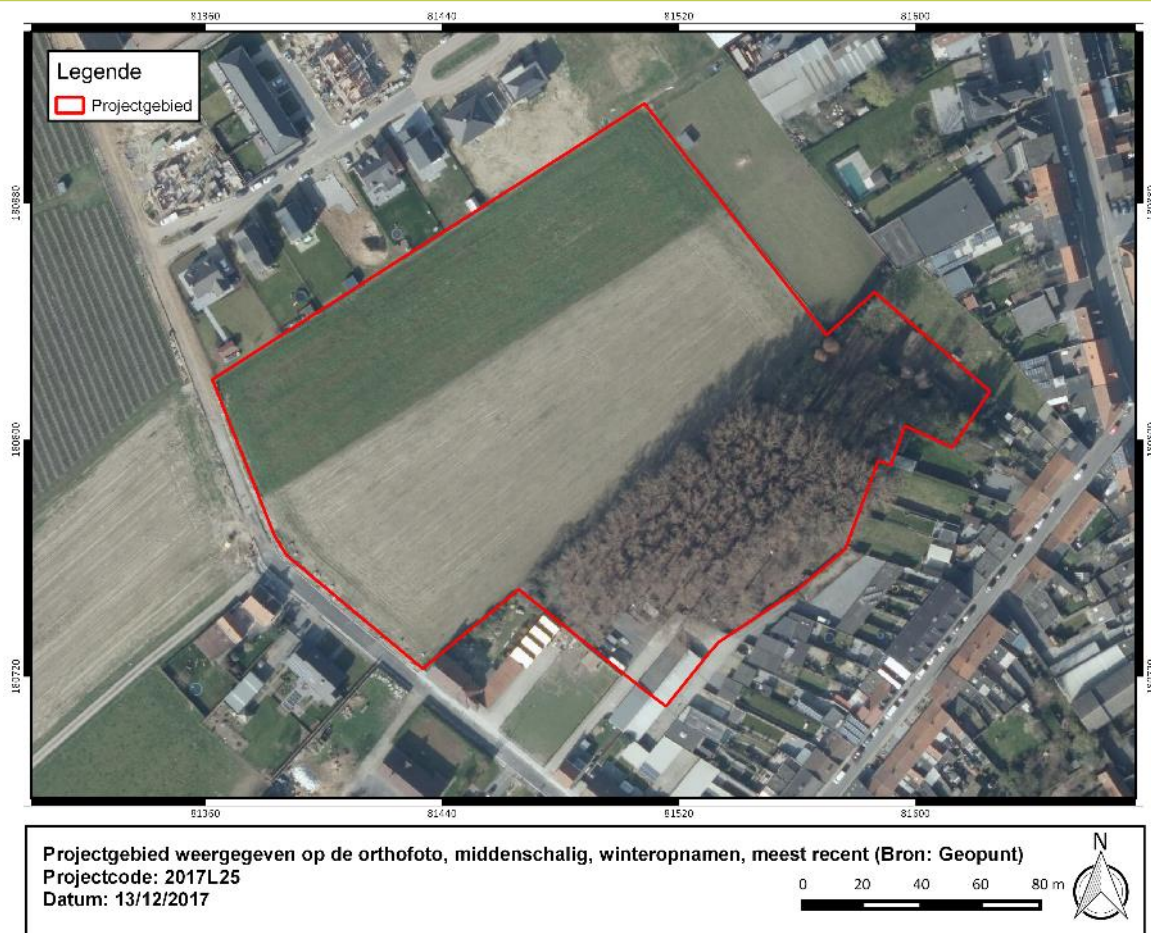
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

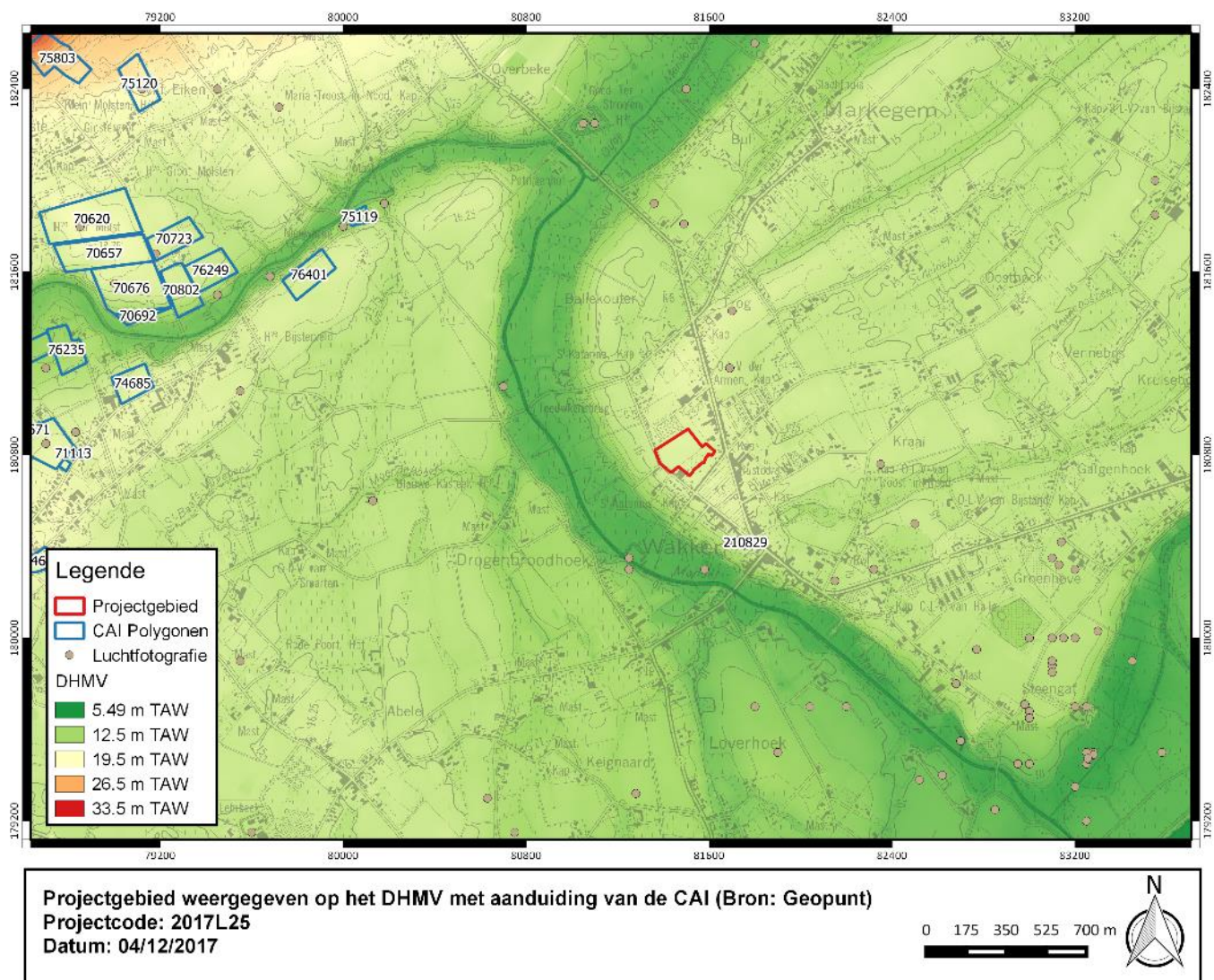

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied en de directe nabijheid zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ook in de ruime omgeving zijn gekende waarden schaars. Naar alle waarschijnlijkheid weerspiegelt het gebrek aan gekende archeologische vindplaatsen het gebrek aan onderzoek en niet zozeer de archeologische realiteit. In 2015 werd een opgraving uitgevoerd in de kerk van Wakken (CAI 210829), hierbij werden resten uit de late middeleeuwen geregistreerd evenals een begraving uit de 18e eeuw. Verdere gekende waarden in de ruime omgeving betreffen tal van silexvondsten gerecupereerd bij veldprospecties langsheen het alluvium van de Leie, meerdere kilometers naar het noordwesten.

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

210829	Opgraving (2015); NK: 15 meter Late middeleeuwen: bakstenen en natuurstenen muurfragmenten en vloerniveaus. 18de eeuw: skelet van een vrouw van ca 40 jaar oud, met lijkwade, grafkist en enkele metaalvondsten. Bron: Bradt T. 2015: Archeologische opgraving Wakken Sint-Pieter en -Catharinakerk (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Monument Vandekerckhove Afdeling Archeologie Rapport 2015/16, Ingelmunster.
--------	---

II. Archeologische indicatoren

Veldprospectie

70620	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
70657	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
70676	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
70692	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
70723	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
70802	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter

	Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
71113	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
74685	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
75119	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: 1 afslag, 1 geretoucheerd artefact Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
75120	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: 2 afslagen Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
75803	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: 2 kernen, 1 mantelafslag, 1 afslag Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
76235	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: 1 mantelafslag, 1 kling, 2 geretoucheerde artefacten (proximaal fragment van een kling en een niet gedetermineerd werktuig) Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
76249	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal - 1 stuk kernverfrissingsmateriaal, 2 afslagen, 1 kling, 1 brokstuk 2 geretoucheerde artefacten (fragment schrabber en Tardenoisspits), 1 mantelafslag Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
76401	Veldprospectie (2004); NK: 15 meter

	Steentijd: 1 kern, 1 stuk kernverfrissingsmateriaal, 1 mantelafslag, 3 afslagen, 1 kling , 1 chip, 2 geretoucheerde artefacten (afslag en niet gedetermineerd werktuig) Bronstijd: aardewerk Bron: Jehs D. en G. Noens 2005: Interimrapport van de veldprospecties 2004/2005 in Oostrozebeke (W.-VI.). Lithisch materiaal, in: Notae Praehistoricae 25, p. 197-201.
--	--

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Kapellestraat te Wakken, deelgemeente van Dentergem. Het plangebied is ca. 2,85ha groot en is deels in gebruik als akker en gedeeltelijk bebost.

Landschappelijk gezien is Wakken gelegen in de zandleemstreek, enkele kilometer ten zuiden van de samenvloeiing van de Leie en de Mandel. Circa 400m ten westen van het plangebied stroomt de Mandel. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het Weichseliaan die rusten op een sokkel van Pleistocene fluviatiele afzettingen. Het sediment ter hoogte van het plangebied bestaat uit lichte zandleem en lemig zand. Dit impliceert een relatief éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de bouwvoor. Gelet de ligging op een droge kop, op de rand van een gradiëntsituatie is er een verhoogde trefkans inzake menselijke aanwezigheid tijdens de steentijd. Aangezien deze trefkans reëel is dient enerzijds de oppervlakte, waar mogelijk gekarteerd te worden en anderzijds dienen de bewaringscondities met betrekking tot artefactensites geëvalueerd te worden door middel van een landschappelijk bodemonderzoek.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het plangebied en de ruime omgeving. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein eind 18e eeuw reeds in gebruik is als akker. Ten zuidoosten bevindt zich het dorpscentrum van Wakken. Het rurale karakter van het plangebied en omgeving zijn tot op heden grotendeels bewaard gebleven. Op het plangebied en de directe nabijheid zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ook in de ruime omgeving zijn gekende waarden schaars. Naar alle waarschijnlijkheid weerspiegelt het gebrek aan gekende archeologische vindplaatsen het gebrek aan onderzoek en niet zozeer de archeologische realiteit. In 2015 werd een opgraving uitgevoerd in de kerk van Wakken (CAI 210829), hierbij werden resten uit de late middeleeuwen geregistreerd evenals een begraving uit de 18e eeuw. Verdere gekende waarden in de ruime omgeving betreffen tal van silexvondsten gerecupereerd bij veldprospecties langsheen het alluvium van de Leie, meerdere kilometers naar het noordwesten.

Concreet is er een reële trefkans inzake archeologisch erfgoed. Gelet de ligging op een droge kop op de rand van een gradiëntsituatie, in combinatie met een schaarste aan gekende waarden, dringt een veldkartering zich op. Daarnaast is een landschappelijk bodemonderzoek aangewezen teneinde de bewaringscondities met betrekking tot artefactensites te evalueren. Indien deze gunstig blijken moet een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd worden om de eventuele aanwezigheid van een artefactensite in kaart te brengen, aangevuld met een waarderende stap indien voldoende indicatoren worden gerecupereerd. Tevens is er een verwachting van sporenarcheologie waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot deze grondvaste resten is een proefsleuvenonderzoek ná het rooien van de bomen in het zuiden van het plangebied.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Het bureauonderzoek heeft geen informatie aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat delen van het terrein vrij zijn van eventueel aanwezig erfgoed. In tegendeel kan op basis van de beschikbare gegevens een reële trefkans inzake zowel vondstenarcheologie als sporenarcheologie afgeleid worden.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Inventaris Onroerend Erfgoed

Universiteitsbibliotheek Gent

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017L25
Onderwerp	Kapellestraat Dentergem
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/12/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	3
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/12/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/12/2017

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/12/2017

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Sanderus
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1641

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2008

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	22
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/12/2017